

УДК 336.64

Яна Гаврилюк

ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ ПІДПРИЄМСТВ ЗАЛІЗНИЧНОГО ТРАНСПОРТУ

У статті розглянуто питання формування та використання активів підприємств та структурних підрозділів залізничного транспорту України, обґрунтовано доцільність застосування основних принципів управління активами для підвищення ефективності діяльності.

Ключові слова: активи, управління, принципи, залізничний транспорт, портфель активів підприємств, ефективність.

В статье рассмотрены вопросы формирования и использования активов предприятий и структурных подразделений железнодорожного транспорта Украины, обоснована целесообразность применения основных принципов управления активами для повышения эффективности деятельности.

Ключевые слова: активы, управление, принципы, железнодорожный транспорт, портфель активов предприятия, эффективность.

The article deals with problems of Railway Transport of Ukraine as an effective asset management, the principles of asset management, and proposed ways to improve asset management on the railroad.

Keywords: assets, current assets, fixed assets, asset portfolio, the principles of asset management, strategic asset management.

Постановка проблеми. В процесі ринкової трансформації національного господарства надзвичайно важливою є проблема забезпечення конкурентоспроможності економіки країни в цілому, її галузей та окремих підприємств і такої її складової як стійка ефективність виробництва та господарювання. Залізничний транспорт – стратегічно важлива галузь господарства для України, тому ефективність роботи підприємств галузі є важливою не тільки для економічного стану залізниць, а і для благополуччя країни в цілому.

Активи підприємства, існуючі в матеріальній, нематеріальній та фінансових формах, є економічними ресурсами підприємства, ефективність управління якими є основою внутрішньогосподарського механізму одержання прибутку підприємством. Саме тому для підвищення конкурентоспроможності залізничного транспорту важливим є зростання ефективності використання активів підприємства.

У всьому світі рівень ефективності управління активами і пасивами розглядається як один з найважливіших чинників підвищення стабільності, надійності, ліквідності та прибутковості діяльності. В умовах жорсткої конкуренції, що супроводжує розвиток ринкової економіки, необхідно постійно удосконалювати системи та форми управління активами і пасивами, швидко оволодівати нагромадженими в теорії та практиці знаннями, знаходити нові неординарні рішення в динамічній ситуації.

© Гаврилюк Я. І., 2012

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема оцінки ефективності управління активами підприємства є достатньо дослідженою в економічній літературі. Питання формування та використання активів підприємства досліджували зарубіжні вчені І. Ансофф, А. П. Градов, Ф. Котлер, М. Портер, А. Сміт, А. А. Томпсон, Й. Шумпетер, А. Ю. Юданов, а також українські науковці: В. Г. Андрійчук, В. М. Геєць, С. В. Мочерний, В. Д. Немцов, С. Ф. Покропивний, З. Е. Шершньова, Н. В. Чебанова, та інші. Однак з переходом економіки України до ринкових умов господарювання, з'являється необхідність пошуку більш ефективних методів управління активами підприємства для збереження його конкурентоспроможності, фінансової стійкості та фінансової безпеки.

Метою статті є дослідження теоретичних і практичних основ формування та використання активів підприємства, та розробка шляхів підвищення ефективності управління активами на залізничному підприємстві в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Економічний розвиток галузі, як складової народного господарства, багато у чому залежить від ефективних методів управління. Ефективність управління в свою чергу залежить від правильного розуміння об'єкта управління, його сутності і ролі в досягненні поставленої мети. Економічна сутність активів, як об'єкта управління, розкривається перш за все через визначення, які відрізняються виходячи із цілей та задач, що визначаються різними сферами знань: економікою підприємства, фінансовим менеджментом, обліком, логістикою, контролем та ін.

До активів традиційно належать контрольовані підприємством ресурси, використання яких зумовлює збільшення економічних ефектів. До них включають усі матеріальні цінності, нематеріальні активи та кошти, що належать суб'єкту господарювання на певну дату, їх розміщення та використання.

Необоротних активів – незавершене будівництво, основні засоби, довгострокові фінансові інвестиції, довгострокова дебіторська заборгованість, відстрочені податкові активи й інші необоротні активи. На безпосередню роботу підприємства найбільше впливає ефективність використання операційних необоротних активів. Для забезпечення своєчасного відновлення операційних необоротних активів на підприємстві визначається необхідний рівень інтенсивності відновлення окремих груп операційних необоротних активів; розраховується загальний обсяг активів, що підлягають відновленню в майбутньому періоді; встановлюються основні форми та вартість відновлення різноманітних груп активів. Забезпечення ефективного використання операційних необоротних активів підприємства полягає в розробці системи заходів, спрямованих на підвищення коефіцієнтів рентабельності та виробничої віддачі операційних необоротних активів. Принципово відновлення і приріст операційних необоротних активів можуть фінансуватися за рахунок власного капіталу, довгострокового позикового капіталу (фінансового кредиту, фінансового лізингу тощо) і за рахунок змішаного їх фінансування.

Оборотні активи – грошові кошти та їх еквіваленти, не обмежені у використанні, а також інші активи, призначені для реалізації або споживання протягом операційного циклу, чи протягом 12 місяців. Система управління оборотними активами являє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їх фінансування. Основною метою у процесі управління грошовими активами є забезпечення постійної платоспроможності підприємства. У цьому реалізується функція грошових активів як засобу платежу, що забезпечує досягнення цілей формування їх операційного,

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

страхового й компенсаційного залишків. У процесі здійснення управління грошовими активами формується відповідна політика даного управління. При цьому варто врахувати, що вимоги забезпечення постійної платоспроможності підприємства визначають необхідність створення великого розміру грошових активів, тобто переслідують цілі максимізації їх середнього залишку в рамках фінансових можливостей підприємства. З іншого боку, варто врахувати, що грошові активи підприємства в національній валюті при їх зберіганні значною мірою схильні до втрати реальної вартості від інфляції; крім того, грошові активи в національній та іноземній валюті при зберіганні втрачають свою вартість у часі, що визначає необхідність мінімізації їх середнього залишку.

Досліджуючи ефективне управління фінансово-господарською діяльністю підприємств залізничного транспорту Чебанова Н. В. розкриває поняття «портфель активів підприємств залізничної галузі», як категорію, що доповнює і розширює перелік існуючих групувань економічних об'єктів (елементів) виробничо-господарської діяльності, що розглядаються як органічна єдність таких елементів, яка відрізняється від простої їх суми і служить цілісним об'єктом управління. «Портфель активів підприємств залізничного комплексу» визнається і відрізняється від будь-якої іншої сукупності активів тим, що це сукупність контрольованих підприємством ресурсів, яка містить два рівня елементів і тільки так забезпечує стратегічне управління своєї структури:

– в портфелі активів на першому рівні присутні майнові ресурси, підконтрольні підприємству на умовах власності, утворені за допомогою інвестування, керовані з метою отримання економічних вигод і відображені в балансовому звіті у грошовій формі;

– в портфелі активів на другому рівні присутні немайнові ресурси, які також утворені за допомогою інвестування, але в інтелектуальні здібності, навички і знання персоналу, що забезпечує і обумовлює якість виробничих та управлінських рішень і відбиває виробничо-технологічні і соціально-правові відносини суспільства, в межах якого функціонують активи [10].

Різне наповнення і конфігурація портфеля активів підприємств залізничного комплексу вимагають різних підходів до його управління залежно від пов'язаного з ними ризику.

Управління активами повинно відповідати певним вимогам, що накладають відбиток на саме управління і повинні обов'язково виконуватись на кожному етапі. Необхідно визначити такі найважливіші принципи управління активами:

1. Управління активами має базуватись на державному підході при оцінюванні економічних процесів, явищ, результатів діяльності, тобто при управлінні необхідно враховувати відповідність державній економічній, соціальній, екологічній, міжнародній політиці та законодавству.

2. Управління має носити науковий характер, тобто базуватись на положеннях діалектичної теорії пізнання, враховувати вимоги економічних законів розвитку, використовувати досягнення НТП і передового досвіду, новітні методи економічних досліджень.

3. Управління має бути комплексним. Комплексність управління вимагає охоплення всіх ланок і сторін діяльності, всебічного вивчення причинних залежностей в діяльності банку.

4. Однією з вимог до управління є забезпечення системного підходу, коли кожний досліджуваний об'єкт розглядається як складна динамічна система, яка включає низку елементів, певним чином пов'язаних між собою і зовнішнім оточенням. Вивчення кожного об'єкта повинно здійснюватися з урахуванням всіх

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

внутрішніх і зовнішніх зв'язків, взаємозалежності та взаємопідпорядкованості його окремих елементів.

5. Управління активами має бути об'єктивним, конкретним і точним. Воно має будуватися на достовірній, перевіреній інформації, що реально відображає об'єктивну дійсність, а висновки мають бути обґрунтовані точними аналітичними розрахунками. З цієї вимоги витікає необхідність постійного вдосконалення процесу збору та обробки інформації з метою підвищення точності і достовірності розрахунків.

6. Управління покликане бути дійовим, активно впливати на процес діяльності підприємства і його результати, своєчасно виявляючи недоліки, прорахунки, упущення в роботі.

7. Єдність стратегічного (перспективного) і тактичного (поточного) планування означає відповідність тактичних планів стратегічним цілям, з метою забезпечення безперервності відповідного процесу.

8. Управління має бути оперативним. Оперативність означає вміння швидко і чітко проводити оцінювання ситуації, приймати управлінські рішення і втілювати їх в життя.

9. Управління має бути ефективним, тобто витрати на утримання управлінського персоналу мають давати багатократний ефект [8].

Серед даних принципів потрібно виділити такий принцип, як достовірність, адже інформація, яка надається у фінансових звітах, повинна бути адекватна і розрахована на однозначне тлумачення її користувачами, містити доречну інформацію, яка впливає на прийняття рішень, а також дає можливість вчасно оцінити минулі, сучасні та майбутні події.

Таким чином на підприємстві повинна бути така організація фінансово-господарської діяльності, яка дає можливість отримати об'єктивну фінансову звітність, що стане інформаційною базою для аналізу, прогнозу та розробки управлінських рішень.

Для ефективного управління активами підприємств потрібно:

- адекватна інформаційна база, яка має бути достатньою та достовірною для ретельного аналізу з метою управлінського впливу;

- забезпечення єдиних методологічних принципів до організації та ведення обліку окремих складових активів, зобов'язань та капіталу, що зумовлює співставлення даних інформаційної бази;

- ефективність управлінських рішень забезпечує прозорість інформаційної бази, яка набуває особливого значення в періоди економічної кризи, корупції та нестабільності економіки [6].

Таким чином для забезпечення ефективності управління активами підприємства залізничного транспорту важливою є облікова політика, яка необхідна для того, щоб створити на кожному підприємстві залізничного комплексу таку систему обліку, яка дозволяє визнати фінансову звітність надійною та достовірною [1]. Закріплені в ній принципи та методи відповідно до принципу послідовності мають застосовуватися постійно (із року в рік).

Висновки. Отже суттєвим фактором підвищення ефективності фінансово-господарської діяльності залізничної галузі є удосконалення управління підприємствами, зокрема шляхом підвищення ефективності управління активами, що значною мірою залежить від достовірності та об'єктивності звітної інформації.

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

ЛІТЕРАТУРА

1. *Облікова* політика Укрзалізниці затверджена Наказом Укрзалізниці № 17-Ц від 19.01.2000 р. із змінами та доповненнями внесеними Наказами Укрзалізниці від 24.03.2000 р. №109-Ц; від 22.12.2000 р. №598-Ц; від 03.07.2000 р. №254-Ц; від 29.12.2000 р. №625-Ц; від 26.11.2001 р. №645-Ц; від 01.02.2002 р. №46-Ц; від 31.01.2003 р. №30-ЦЗ; від 09.07.2003 р. №258 ЦЗ
2. *Азаренкова Г. М.* Фінанси підприємств: Навчальний посібник/ Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання-Прес, 2006. – 287 с.
3. *Бланк И. А.* Управление активами / Бланк И. А.- К. : Ника-Центр, 2000. – 720 с
4. *Дамодаран А.* Инвестиционная оценка: инструменты и методы оценки любых активов / А. Дамодаран. – М. : Альпина Бизнес Букс, 2006. – 1324 с.
5. *Дойль П.* Менеджмент: стратегия и тактика: Пер. с англ. / Дойль П.; Под ред. Ю. Н. Каптуревского. – СПб. : Питер, 1999. – 560 с.
6. *Дикань В. Л., Чебанова Н. В.* Регулювання економічної діяльності підприємств залізничної галузі // Вісник економіки транспорту і промисловості. – №25 – 2009 – с. 11
7. *Економіка підприємства: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц.* / Г.О. Швиданенко, С. Ф. Покропивний, С. М. Клименко та ін. – К.: КНЕУ, 2009. – 248 с.
8. *Олійник Л. В.* Сучасні підходи до ефективного управління ресурсами та активами підприємства // IX Міжнародна науково-практична конференція, 12. 07. 2012 р.
9. *Подольська В. О., Яріш О. В.* Фінансовий аналіз: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2007 – 488с.
10. *Чебанова Н. В.* Ефективне управління економічною діяльністю підприємств залізничного транспорту та його вплив на конкурентоспроможність галузі// Вісник економіки транспорту і промисловості. – 29. – 2010. –382 с.